

NÁRODNÝ PROJEKT JE UKONČENÝ, A ČO ĎALEJ?

Valéria Závadská

Abstrakt

V rokoch 2011 – 2014 Štátna vedecká knižnica v Prešove implementovala národný projekt finančne podporený zo zdrojov Európskej únie. Jeho cieľom bolo zriadenie nového odborného pracoviska knižnice, ktorého úlohou bude digitalizovať rómske kultúrne dedičstvo, najmä jeho živé prejavy.

Kľúčové slová: Štátna vedecká knižnica v Prešove, národný projekt Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry, implementácia

Abstract

In 2011 – 2014 The State Scientific Library implemented the national project funded from the sources of European Union. Its aim was to establish new professional workplace of library, function of which will be to digitize the Roma cultural heritage, especially its vivid manifestations. The project was materially completed in October 2014.

Key words: The State Scientific Library in Prešov, national project the Documentary and Information Centre of the Roma Culture, implementation

V októbri 2013 sme na konferencii Digitálna knižnica prezentovali národný projekt Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry po prvý raz. Vo svojom príspevku sme formou krátkej ukážky priniesli prezentáciu toho, ako sme sa zhostili myšlienky dokumentovať rómsku kultúru. Dnes sme tu znova, aby sme prezentovali dosiahnuté indikátory, výsledky a výstupy národného projektu, ktorý bol oficiálne ukončený 31. októbrom 2014.

Na začiatok zopár faktov

Štátna vedecká knižnica v Prešove (ďalej len „knižnica“) bola ministrom kultúry Slovenskej republiky dňa 28. marca 2011 poverená pripraviť a realizovať **národný projekt Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry**. Okamžite po prijatí poverenia

začala s verejným obstarávaním na spracovanie projektovej dokumentácie na rekonštrukciu objektu, ktorý bol zakúpený pre knižnicu na tento účel. Šťastnou náhodou išlo o budovu stavebne susediacu s jednou prevádzkou knižnice – oddelením knižnično-informačných služieb.

V júli nasledovalo písomné vyzvanie sprostredkovateľského orgánu rezortu kultúry pre OPIS (ďalej len „SORK“) Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „MK SR“), podľa ktorého mala knižnica v termíne 4. novembra 2011 predložiť projektovú žiadosť o poskytnutie nenávratného finančného príspevku (ďalej len „NFP“). Táto bola posúdená, schválená a dňa 23. februára 2012 bola **podpísaná zmluva na poskytnutie nenávratného finančného príspevku** s Úradom vlády SR ako Riadiacim orgánom pre Operačný program Informatizácia spoločnosti (ďalej len „OPIS“). Štátna vedecká knižnica v Prešove sa tak stala prijímateľom finančných zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja, poskytnutých v rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti, prioritnej osi 2 Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry (ďalej len „OPIS PO2“).

Cieľ národného projektu bol jasne definovaný: **Vybudovanie odborného pracoviska ako organizačnej zložky Štátnej vedeckej knižnice v Prešove – dokumentačno-informačného centra rómskej kultúry a depozitu.** Avšak okrem úlohy dosiahnuť stanovený cieľ bolo povinnosťou knižnice splniť plánované výsledkové a dopadové indikátory, pričom dopadové ukazovatele je potrebné, ako to ukazuje tabuľka, mať dosiahnuté ku koncu obdobia povinnej trvalej udržateľnosti projektu:

Typ	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisko		Plán	
			Hodnota	Rok	Hodnota	Rok ¹
Výsledok	Počet nových a/alebo technicky zhodnotených objektov	počet	0	2010	1	2013
	Počet nových a/alebo technicky zhodnotených zariadení	počet	0	2010	106	2013
	Počet zavedených elektronických služieb dostupných on-line	počet	0	2010	1	2013

¹ Rok plnenia výsledkových ukazovateľov je uvedený v tabuľke (zdroj: Žiadosti o poskytnutie NFP), ale vzhľadom k predĺženiu projektu o 13 mesiacov (2014) sa automaticky mení aj rok pre dosiahnutie dopadových ukazovateľov (2019).

Dopad	Počet novovytvorených pracovných miest	počet	0	2010	8	2018
	Počet novovytvorených pracovných miest obsadených mužmi	počet	0	2010	4	2018
	Počet novovytvorených pracovných miest obsadených ženami	počet	0	2010	4	2018
	Počet obcí s osídlením MRK, ktoré využívajú výsledky projektu	počet	0	2010	20	2018

Všetky výsledkové indikátory boli naplnené tak ako boli plánované, indikátor *Počet nových a/alebo technicky zhodnotených zariadení* bol dokonca o pár zariadení prekročený (111).

Pôvodný rozpočet projektu vo výške 1 924 000 € bola nakoniec upravený na výšku 1 888 689,97 € a pôvodných 25 mesiacov trvania projektu bolo v konečnom dôsledku predĺžených na 37 mesiacov (september 2011 – október 2014). Dôvodom predĺženia bolo najmä nové centrálné verejné obstarávanie v rezorte kultúry na hardvér a softvér a súvisiace služby, ktoré bolo ukončené až v závere roka 2013 a dodávky zariadení boli uskutočnené v roku 2014.

Realizácia aktivít projektu

Podpísaním zmluvy realizácia projektu, ktorá začala už odovzdaním spracovanej projektovej dokumentácie, pokračovala hlavnými aktivitami:

1. Rekonštrukcia a interiérové vybavenie DICRK

Úspešným uchádzačom pre rekonštrukciu stavby sa stala prešovská stavebná spoločnosť DAG Slovakia, ktorá v náklade 194 000 € za zmluvne stanovených 5 mesiacov stavbu úspešne zrealizovala a 8. marca 2013 ju odovzdala. V priebehu nasledujúcich dvoch týždňov bola stavba skolaudovaná a pripravená na užívanie.

Súbežne s prebiehajúcou rekonštrukciou objektu bolo vyhlásené verejné obstarávanie na dodávku interiérového vybavenia, ktoré okrem obligátneho nábytku do zamestnaneckých kancelárií tvorili aj regály do depozitu, výstavné panely a vitríny, vybavenie študovne, trezor

na uloženie dátových nosičov, stôl na digitalizovanie 2D objektov, šatníkové skrinky s elektronickým zámkom na otváranie prostredníctvom knižnicou vydaného knižničného pasu. Dodaním tohto vybavenia, ktoré zabezpečila bratislavská spoločnosť FORSTER archívna a dopravná technika, s.r.o. v obstaranej sume 53 000 €, bola ukončená aktivita č. 1.

Obr. 1. Rekonštrukcia – interiér

Obr. 2. Rekonštrukcia – exteriér

2. Komplexné technické a technologické vybavenie DICRK

2.1 Technické a softvérové vybavenie

2.2 Vytvorenie prezentačného portálu

Druhá aktivita bola rozdelená na dve časti, ale jej obsahom bolo v prvom rade zabezpečenie plánovaných technických zariadení, technológií a motorového vozidla. Nielen z finančného hľadiska, ale už aj pri príprave projektu a následne pri zabezpečovaní dodávok bola táto aktivita najnáročnejšia. Dôvodom nebola len realizácia spomínaného centrálného verejného obstarávania, na výsledok ktorého musela čakať aj knižnica, ale aj zmenové konania, ktoré bolo treba predkladať napr. aj preto, že niektoré zariadenia, plánované pre projekt ešte v roku 2011, už v rokoch 2013 – 2014 neboli na trhu a nové modely boli drahšie.

Dodávku všetkých 111 technických zariadení a príslušného softvérového vybavenia v súhrnnej výške 868 620 € zabezpečilo v priebehu trvania projektu od decembra 2012 do septembra 2014 niekoľko bratislavských spoločností, ktoré boli úspešné v centrálnom verejnom obstarávaní: VT Group a.s., SOITRON s.r.o., AutoCont a.s. a BSP Solution a.s.

Ako som spomenula, zabezpečiť komplexné technické a technologické vybavenie pracoviska nebolo jednoduché aj pre typovú rozmanitosť a rôznorodosť týchto zariadení, a to od serverov, páskovej knižnice a klimatizačných jednotiek do serverovne, cez záložný zdroj (motorgenerátor), skenovacie zariadenia, 2D a 3D kamery, strižňu a zvukové štúdio, videokonferenčnú a prezentačnú techniku, až po pracovné počítačové stanice, notebooky, tablety, diktafóny a príslušné softvérové vybavenie. Navyše do tohto sumáru spadajú aj technické zariadenia (server, diskové polia a príslušný softvér) získané v rámci ďalšieho národného projektu Harmonizácia informačných systémov, v ktorom je knižnica partnerom.

Obr. 3. Strižňa

Obr. 4. Študovňa

Obr. 5. Digitalizačné pracovisko

Obr. 6. Skener

Obr. 7. Prezentačná miestnosť

Obsahom druhej časti boli práce na vytvorení prezentačného portálu, ktoré boli realizované dodávateľsky spoločnosťou SOITRON s.r.o. Zmyslom portálu je prezentovať digitálne výstupy projektu širokej verejnosti.

Pre fungovanie pracoviska bolo nevyhnutné zabezpečiť viacmiestne motorové vozidlo vhodné na časté výjazdy do terénu, ktoré malo byť schopné prevážať súčasne zamestnancov i potrebné technické zariadenia (kamery). Na tento účel bolo obstarané vozidlo Mercedes Benz Vito vo výške 36 168,48 € a dodala ho spoločnosť MOTOR-CAR Prešov, s.r.o..

3. Pilotná prevádzka DICRK

3.1 Činnosť a fungovanie DICRK

3.2 Mapovanie a zber prejavov rómskej kultúry

3.3 Testovacia prevádzka prezentačného portálu

3.4 Dokumentácia a archivovanie prejavov rómskej kultúry

Základnou líniou národného projektu bola myšlienka dokumentovať živé prejavy rómskej kultúry. Projektový tím si v opise projektu zdefinoval tri tematické celky, ktoré rómsku kultúru najviac vystihujú:

1. **Orálna história** (spomienkové rozprávania pamätníkov v lokalitách osídlených rómskym etnikom...)
2. **Hudobné dedičstvo Rómov** (rómska hudobná produkcia, tak tradičná ako aj súčasná tvorba rómskych umelcov...)
3. **Rómovia a remeslá** (oblasť rómskych remesiel s dôrazom na kováčstvo...)

Pilotná prevádzka sa začala realizovať už v auguste 2012 prijatím vedúceho zamestnanca pre nové pracovisko, pokračovala výberom 5 osôb do tímu expertov pre každú vyššie definovanú oblasť, prijatím 9 zamestnancov na jednotlivé pracovné pozície nového útvaru knižnice a výberom tímu 5 – 10 terénnych pracovníkov tiež pre každú oblasť.

Spolupráca interných zamestnancov a externých spolupracovníkov bola nastavená v zmysle opisu projektu tak, aby sa podarilo dosiahnuť čiastkové ciele a naplniť plánované výstupy mimo stanovených indikátorov. Táto spolupráca priniesla výsledky v podobe audionahrávok vytipovaných osobností pre spomienkové rozprávania, audio a videozáznamov rôznych individuálnych a skupinových speváckych, tanečných, hudobných vystúpení na koncertoch a festivaloch, divadelných predstavení a záznamov dokumentujúcich výrobné procesy remeselných výrobkov. Spolu bolo zaznamenaných 496 hodín audiovizuálnych záznamov, 56 hodín zvukových nahrávok a vyhotovených viac ako 20 000 fotografií.

Obr. 8. Tanečný súbor Romano Jilo z Krupiny

Okrem splnených indikátorov v zmysle zmluvy o poskytnutí NFP a zaznamenaných nahrávok, z ktorých následným postprocessingom vzniknú digitálne kultúrne objekty, najdôležitejšími výstupmi sú multimedialna kniha Rómska hudba na Slovensku a už spomínaný prezentačný portál, v rámci ktorého je spracovaná tzv. mapová služba.

Rómska hudba je v podaní rómskych spevákov a hudobníkov zo všetkých oblastí rómskej kultúry najviac viditeľná. Rómske hudobné dedičstvo zahŕňa stáročnú tradíciu interpretov hudby a skladateľské počiny samotných rómskych umelcov, preto zber hudobného materiálu bol počas projektu dominantný a smeroval k **vytvoreniu multimedialnej knihy o hudbe**. Kniha je trojjazyčná – slovenská, rómska a anglická a pojem multimedialna predstavuje ukážky spevu, hudby a tanca, ktoré knižnica získala a spracovala vo forme knihy a DVD nosiča tak, aby priblížila rómske hudobné umenie čo najširšej verejnosti.

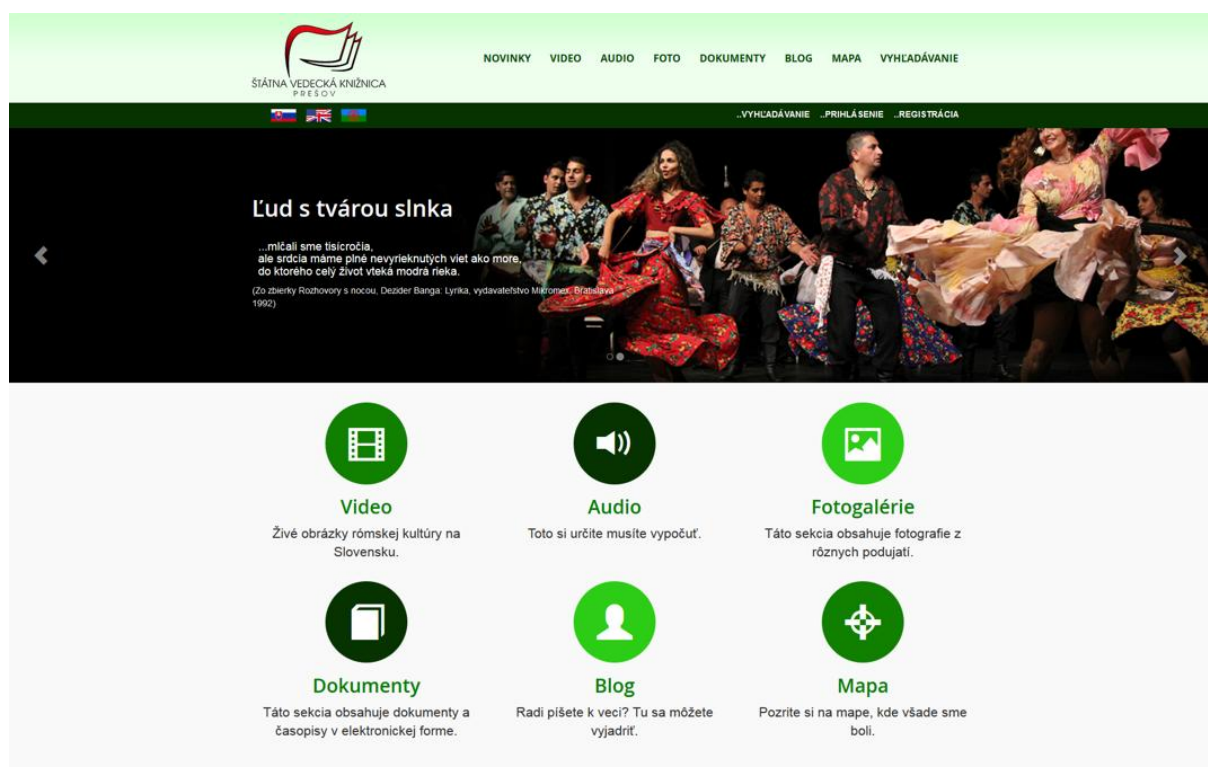

Obr. 9. Rómska hudba na Slovensku

Ku koncu projektu bolo spracovaných **14 digitálnych kultúrnych objektov**, časť z nich je už sprístupnená na portáli. Je to len veľmi malá časť z mnohých nahratých hodín video a audiozáznamov, pretože počas projektu bolo snahou knižnice najmä mapovať jednotlivé oblasti a získať čo najviac nahrávok. Ich ďalšie spracovanie (postprocessing) bude realizované najmä v období trvalej udržateľnosti.

Prezentačný portál (portalsvk.sk, portalsvk.eu) predstavuje virtuálny priestor na sprístupňovanie ukážok digitálnych audio a videoobjektov, fotografií a artefaktov či dokumentov. Je prehľadne spracovaný, navigácia je jednoduchá. Súčasťou portálu je aj tzv. **mapová služba**. Jej zmyslom je ukázať popri popisných metadátach k objektom aj ich priestorové vyjadrenie. Každý kultúrny objekt má okrem iných priradenú informáciu o GPS súradniciach, t. z. že ho bude možné zobrazit' priamo na mape. Užívateľ tak má možnosť filtrovať si konkrétny typ objektu, ako aj rok jeho vzniku (zaznamenania). Takto napr. jednoducho a rýchlo zistí priestorové pokrytie územia Slovenska konkrétnym typom spracovaných objektov. Služba má všetky štandardné užívateľské nástroje ako aktívne vyhľadávanie so zobrazením v mape, legendu, možnosť tlače zvoleného výstupu, atď.

Naším dlhodobým cieľom je integrácia priestorových informácií z tejto problematiky a ich zobrazovanie prostredníctvom našej mapovej služby, čo už v súčasnosti napĺňame komunikáciou s Prešovskou univerzitou v Prešove.

10. Prezentačný portál

Trvalá udržateľnosť?

Ten, kto už realizoval projekt podporený z európskych štrukturálnych fondov, vie, že po jeho ukončení nasleduje obdobie tzv. trvalej udržateľnosti, čiže obdobie, kedy je potrebné

v projekte pokračovať. Knižnicu čaká minimálne 5-ročné povinné obdobie udržateľnosti projektu. Znamená to pokračovať v začatých aktivitách, ktoré budú financované z rozpočtu knižnice. Keďže však ide o rozpočtovú organizáciu zriadenú ústredným orgánom štátnej správy, v prvom rade sa predpokladá úprava rozpočtu tak, aby bolo možné zabezpečiť bežnú prevádzku nového útvaru, vrátane personálnych výdavkov nových zamestnancov, rovnako ako je to v prípade iných organizačných zložiek knižnice.

A ako ďalej?

Knižnica sa pri príprave projektu zaviazala k termínu ukončenia projektu spracovať koncepčné materiály s výhľadom na jeho udržateľnosť a identifikáciu rozširovania služieb pre špecifické cieľové skupiny. Ide o **Plán rozvoja dokumentačno-informačného centra rómskej kultúry Štátnej vedeckej knižnice v Prešove v období trvalej udržateľnosti 2015 – 2019** (ďalej len „Plán rozvoja DICRK“), ktorého súčasťou je príloha *Strednodobý plán tvorby digitally born objektov* vzťahujúcich sa na rómsku kultúru.

Hlavný cieľ, ktorý si knižnica v tomto pláne stanovila, je rozvíjať a trvalo udržať odborné činnosti zamerané na dokumentáciu, spracovanie a sprístupňovanie digitálneho obsahu prezentujúceho rómsku kultúru. Plán rozvoja DICRK v období TUR rieši ako strategické oblasti nielen tie, ktoré boli nastavené už počas implementácie národného projektu, ale rozširuje ich o ďalšiu, štvrtú oblasť. Predkladá ich charakteristiky a ciele, ktoré rozvinie do konkrétnych aktivít so stanovením merateľných ukazovateľov.

Ako už bolo spomenuté, základom pre udržanie činnosti centra ako aj jeho ďalšie skvalitňovanie bude rozpočet knižnice, avšak skúsenosti z implementácie ukazujú, že je potrebné pristúpiť k využívaniu viaczdrojového financovania. Navrhovanými zdrojmi financovania môžu byť okrem vlastného rozpočtu napr. aj *Nadácia otvorenej spoločnosti so sídlom v Bratislave (OSF)* a možnosti podpory menších projektov so zámermi vzťahujúcimi sa na rómsku komunitu v rozličných oblastiach, vrátane kultúry a budovania archívov, *Rómsky vzdelávací fond (REF)* ako medzinárodná dotačná organizácia so sídlom v Budapešti, *Európska agentúra pre kultúru, médiá a audioviziu (EACEA)* s možnosťami každoročných výziev na podávanie projektov, ktoré sú v priamom súlade so zámermi a koncepciou činnosti DICRK, *Višegrádsky fond*, ktorý je zameraný na spoluprácu inštitúcií v rámci združenia štátov V4.

Významným zdrojom financovania aj v novom programovom období zostávajú *štrukturálne fondy Európskej únie* a v neposlednom rade je možné uchádzať sa o finančné prostriedky

súkromných nadácií a fondov na Slovensku, v štátoch Európskej únie ako aj v Spojených štátoch amerických alebo ich získať na základe partnerstva s inými inštitúciami.

Kontakt:

Mgr. Valéria Závadská

Štátna vedecká knižnica Prešov

email: riaditelka@svkpo.gov.sk